

Пуковник **ФРАНЦ ИНКРЕТ** и
потпуковник **ИВИЦА ЈАКЕЛИЋ**

УПОТРЕБА АРТИЉЕРИЈЕ У ОДБРАНИ У УСЛОВИМА АТОМСКОГ РАТА

Појава нових борбених средстава неминовно повлачи за собом допуне и измене устаљених тактичких принципа, које су утолико веће уколико су та нова средства моћнија. Пошто појава нуклеарног оружја претставља велики скок у развоју наоружања, то је очевидно да ће она изазвати одговарајуће промене како у систему наоружања и организациској структури оружаних снага, тако и у ратној доктрини и свим гранама ратне вештине, јер погледи на вођење рата претежно базирају на могућностима ратне технике.

Полазећи од претпоставке да би у евентуалном будућем рату и нападач и бранилац располагали нуклеарним оружјем, ми ћемо се у овом чланку задржати само на проблему употребе артиљерије у одбрани у условима атомског рата, разматрајући основна питања која у њега задиру изузев противтенковске одбране која изискује обраду у посебном чланку.

Улога класичне артиљерије у одбрани и њен значај у будућности

Постоје врло разнолика гледишта о употреби артиљерије у одбрани у условима атомског рата, која се крећу између две крајности од којих је једна да класичној артиљерији нема места на „атомском бојишту“, а друга да ће њена улога остати непромењена. Ми сматрамо да ће класична артиљерија и у условима атомског рата задржати своју досадашњу улогу, наравно, са извесним изменама и допунама у начинима употребе.

Нуклеарно наоружање, по нашем мишљењу, неће утицати на опште задатке које артиљерија, било класична или атомска, има да решава у одбрани. Ови ће се задаци састојати у свим ситуацијама из непосредне и опште¹⁾ подршке пешадије и оклопних јединица од стране артиљерије.

Организација одбране у условима атомског рата зависиће, као и досад, у првом реду од вероватног дејства нападача. У условима атомског рата, по свему судећи, напад ће се најчешће изводити из

¹⁾ Под општом подршком подразумевамо ону коју врши артиљерија под непосредном командом дивизије, корпуса и армије (ДАГ, КАГ, ААГ).

подилажења са широких концентрациских просторија, усклађеним покретима свих јединица, ка отсецима изабраним за пробој. Задржавање²⁾ јединица на полазном положају биће кратко и зависиће од многих околности као: комуникативности у зони подилажења, начина извршења припреме напада и њеног трајања (припрема нуклеарним пројектиlima, авиоприпрема, артприпрема и комбинација ових), величине и техничке опремљености јединице која изводи напад итд.

Захваљујући огромној моћи нуклеарног оружја ватрена припрема напада биће релативно кратка (20—30 мин.) и после тога ће уследити снажни и муњевити напад у циљу што бржег пробоја главног положаја и што потпуније експлоатације ефекта атомских експлозија. Према томе, поред нуклеарног оружја, нападач мора располагати и класичном артиљеријом коју ће употребити за неутралисање главног положаја браниоца и циљева у дубини који нису могли бити обухваћени атомским експлозијама, као и за непосредну подршку јединица при пробоју главног положаја и у борбама за што брже избијање у зону неутралисану атомским експлозијама. (Ако је атомска припрема извршена на предњи крај браниоца, онда ће овој артиљерији отпасти задатак неутралисања главног положаја браниоца.) Ово треба имати у виду и при организацији одбране у условима употребе нуклеарног оружја.

С обзиром на релативну скупоћу и ограничену производњу нуклеарног оружја, оно ће се примењивати само против рентабилних циљева и то оних чији су место и састав тачно одређени. Сем тога, иако је ово оружје моћно, његово је дејство ипак ограничено на извесну просторију, а од момента доношења одлуке за употребу па до избацавања атомског пројектила треба да прође извесно време³⁾ а, сем тога, зона растурања⁴⁾ је прилично велика. Због тога се може рећи да нуклеарно оружје (онакво какво је данас), није погодно за неутралисање циљева у непосредној близини сопствених трупа. Оно не искључује примену класичне артиљерије у борби већ се са њом допуњава. Успешно дејство захтева, поред осталог, да се најсавесније усклади дејство нуклеарног оружја и класичне артиљерије, због чега у свакој конкретной ситуацији, тек на основу детаљне анализе и процене циљева, треба доносити одлуку о томе на које циљеве дејствовати класичном артиљеријом а на које нуклеарним пројектиlima.

Пешадија и тенкови (како у нападу тако и у одбрани) тражиће и убудуће ватрену подршку својих дејстава а, с обзиром на поменуте особине нуклеарног наоружања, највероватније је да ће главни терет непосредне ватрене подршке пасти на класичну артиљерију, која

²⁾ У литератури често наилазимо на мишљење да ће јединице прелазити у напад без икаквог задржавања на полазном положају, што је неприхватљиво, јер је практично неизводљиво.

³⁾ Код бацања „А“ бомбе из авиона потребно је да прође 3—6 часова, а код употребе зрна из атомског топа 1/2 до 1 часа.

⁴⁾ Зона растурања (8 Вс) за „А“ бомбу из авиона је око 1500 м, а за „А“ артиљериску гранату око 700 м.

још увек претставља најрентабилније, најтачније и најбрже средство задовољавајуће ватрене моћи, док ће нуклеарно оружје примити на себе само део задатака из опште подршке (нарочито задатака које извршавају КАГ и ААГ). Дакле, постојање класичне артиљерије имаће оправдања и у условима атомског рата, јер ће нуклеарно оружје извршавати само оне задатке који су за њега рентабилни, док ће све остале задатке из оквира опште подршке и надаље решавати далекометна (класична) артиљерија.

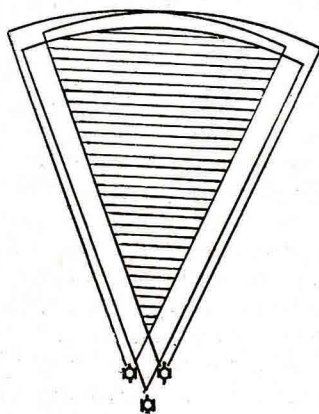
Ако бранилац не би располагао нуклеарним наоружањем, његова би артиљерија непосредне и опште подршке извршавала задатке као и досад.

Борбени поредак артиљерије у одбрани

Сви утицаји које атомске експлозије испољавају на борбени поредак артиљерије могу се формулисати принципима *растреситости, покретљивости и заштите*.

Принцип растреситости борбених поредака артиљерије при досадашњем начину образовања борбених поредака примењиван је у оној мери у којој су то захтевали обзиром сигурности и безбедности од непријатељског контрабатирања и дејства из ваздуха. Међутим, употребом нуклеарног оружја тај принцип добија нарочити значај. Према досад важећим нормама дивизиони су обично постављани на ватрене положаје (ВП) са међусобним растојањима и отстојањима од 1—2 км, а артиљериске групе од 2—4 км. Батерије унутар дивизиона постављане су на растојању и отстојању од 1 км — како непријатељско ватрено дејство не би захватило обе батерије. Међутим, у условима употребе нуклеарног оружја (пошто артиљериски дивизион претставља рентабилан атомски циљ) батерије у оквиру дивизиона требало би из истих разлога постављати на ВП са међусобним растојањима и отстојањима од 2—3 км. На сличан начин требало би решити и питање међусобних растојања и отстојања између дивизиона и артиљериских група, стим што ће њихова величина (2, 3 или можда 4 км) зависити од разних фактора као што су: количина артиљерије коју треба поставити на ВП, степен могућног инжињерског уређења ВП, балистичке особине оруђа (домет, хоризонтално поље дејства, итд.), могућности управљања ватром и сл. При томе треба имати у виду да је примена принципа растреситости артиљериских јединица у извесној мери ограничена, с једне стране, земљишним условима (јер се, начелно, артиљерија једне јединице мора поставити на ВП у зони дејства те јединице, водећи рачуна о додељеном фронту и дубини), а са друге, о могућностима управљања артиљериском ватром, како у оквиру дивизиона и артиљериских група тако и између њих, где се појављује низ проблема. Главни проблеми у овом погледу који се већ сада могу сагледати и који траже одговарајуће решење били би: концентрација ватре једног или више дивизиона на једну тачку, топографска организација земљишта, и питање везе.

При повећаним растојањима између батерија, неће увек постојати могућност да се концентрише ватра целог дивизиона на било коју тачку на земљишту у зони ширине 8—10 км, већ ће се на највећем делу ове зоне моћи концентрисати ватра само две батерије (види скицу 1 и 2). Овај ће случај бити ако се код оруђа не врши померање репова лафета. Међутим, то померање, које не претставља озбиљне тешкоће

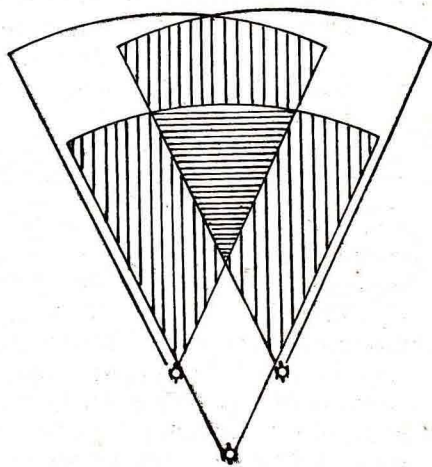

Скица 1

Легенда:
Домет 10 км
Хоризонтално поље дејства 50°
Растојање између батерија 1 км

Просторија тучена са
три батерије (28 км²)

Скица 2

Легенда:
Домет 10 км
Хоризонтално поље дејства 50°
Растојање између батерија 3 км
Просторија тучена са три батерије (10 км²)

Просторија тучена са две батерије (34 км²)

код оруђа лакше артиљерије, код средње, а нарочито тешке, претставља проблем у погледу времена потребног за промену фронта гађања батерије.⁵⁾

Повећање зоне одбране и проширење рејона ВП артиљериских јединица изазваће, несумњиво, обимније радове на топографској ор-

⁵⁾ При решавању овог проблема сукобљавамо се у доста оштрој форми са досадашњим правилима артиљериске наставе гађања (АНГ). Захтев за растреситошћу преко извесних граница у опреци је са данашњим правилима за управу ватром дивизиона и, ако бисмо хтели да на овај начин сачувамо дивизион као целину од дејства атомске експлозије, морали бисмо или пронаћи нове методе управе ватром дивизиона или у постојеће унети извесне измене. При томе инсистирање да батерија и даље буде основна ватрена јединица не би више имало свог оправдања. Због своје обимности ово питање излази из оквира овог чланка. Но, само се може напоменути да се овај проблем јавља у блажој форми код артиљерије посредне него код артиљерије непосредне подршке.

ганизацији земљишта него досад. Пошто ће се просторије за извођење топографских радова повећати за 2—3 пута, то се овај проблем не може решити повећањем броја топографских органа (јер би то само довело до стварања гломазног апарата којим се не би смањило губитак у времену), већ применом нових метода за извођење радова (коришћење аерофотоснимача, карата 1:25.000 и сл.), конструкцијом нових савршенијих инструмената и сл. Другим речима, да би се класична артиљерија задржала на садашњем нивоу у погледу тачности и брзине отварања ватре, потребно је, поред осталог, реорганизовати топографску службу у целини.

Растресити распоред артиљерије поставља као проблем и питање везе, у првом реду жичне. Пошто се питање жичних веза и досад постављало, то сматрамо да ће се она у условима атомског рата моћи користити само као изузетно средство за везу на краћим растојањима (унутар штабова, командних места и батерија на ВП, и сл.), док ће радио веза остати основно средство везе у артиљерији.

Као што је већ напоменуто, примена растреситости ограничена је и дометом артиљерије. Досад важећи принцип, да одбрана треба да буде дубоко ешелонирана и динамична, добија у условима нуклеарног рата још већи значај и његова примена изискује повећање дубине борбених поредака. Пошто је артиљерија требала да обезбеди борбене поретке општевојних јединица на целој дубини одбране, то је оно по досадашњим начелима (у циљу повећања домета и других тактичких разлога) дејствовала и са привремених ВП. Потреба за овим још више ће доћи до изражаја у условима атомског рата, када знатно повећана дубина борбеног поретка неће дозвољавати артиљерији извршење многих задатака са својих основних ВП. Ако претпоставимо да ће дубина одбранбене зоне дивизије бити просечно око 10—15 км, дивизиска ће артиљерија (да би могла да извршава задатке непосредне подршке на целој дубини одбранбене зоне дивизије) морати да поседа неколико узастопних ВП, у складу са померањем фронта. Рејон „првих“ ВП (најближих предњем крају) био би на око 4—5 км од предњег краја и претстављао би основни ВП, а остали положаји по дубини били би наредни ВП. Веће удаљење „првих“ ВП дивизиске артиљерије од предњег краја, при дометима садањег наоружања, могло би се прихватити само кад је артиљерија пешадиских пукова (или борбених група) толике јачине да може сама у довољној мери обезбедити непосредну подршку пешадије, а корпусна или армиска артиљерија општу подршку. Исти би случај био и кад би дивизија располагала артиљериским ракетама или сличним оруђима домета око 20—30 км. Тада би уопште отпала потреба за уређењем и поседањем неколико ВП по дубини и артиљерија би се могла одмах поставити на ВП удаљене 10—15 км од предњег краја одбране. Иако се може рећи да је узастопно поседање ВП доста проблематично и скопчано са много тешкоћа, оно данас претставља једино могућно решење.

Принцип покретљивости долазио је и досад до изражаја, а огледао се у усклађивању рада артиљерије са радом пешадије и тенкова. Али, пошто ће се у условима атомског рата рад пешадије и тенкова одликовати још већом динамичношћу, то ће се и питање покретљивости артиљерије поставити у много оштријој форми него досад. Под претпоставком да ће се прикупљање снага браниоца вршити из једног ширег рејона и то по времену а не по простору, да ће се снаге само груписати у извесном моменту ради остваривања надмоћности и одмах после извршеног задатка опет разређивати да не би биле рентабилан атомски циљ, да ће одбрана бити врло динамична и базирана у првом реду на противнападима и противударима, да ће зоне одбране бити веће и по фронту и по дубини од досадашњих, да ће бранилац морати да располаже јачим и покретљивијим резервама итд., очигледно је да садашња покретљивост артиљерије (нарочито тактичка) не би у условима атомског рата задовољила. Зато све јединице, како лаке тако и тешке артиљерије, треба да су способне за брзо кретање по сваковрсном земљишту. Тај би захтев био задовољен ако би се за дејства на брдско-планинском земљишту користила претежно товарна и запрежна (брдска) артиљерија, док би за дејство на равничастом и маневарском земљишту лака и средња артиљерија требало да буду самоходне, а тешка комбинована (делом са тракторском вучом, а делом самоходна).

Важност принципа покретљивости у одбрани у условима атомског рата много је наглашавана и у иностраној војној литератури.⁶⁾

Противатомска заштита борбеног поретка артиљерије у одбрани претставља један од услова за њено успешно дејство. Поред тактичких мера у циљу заштите артиљерије од појединих врста дејства нуклеарног оружја (растреситост, покретљивост, маскирање, итд.), потребно је предузети опсежне техничке мере у циљу личне и колективне заштите послуге, а посебну пажњу треба посветити заштити инструмената и средстава везе. За послугу треба радити солидне заклоне који би, по могућству, требало да пруже заштиту од свих врста дејства атомске експлозије.⁷⁾ За заштиту инструмената треба обезбедити специјалне заштитне навлаке, а слично томе и за

⁶⁾ Тако, на пример, француски генерал Безансон у једном предавању на Вишој ратној школи Француске армије, марта 1955 године, између осталог, каже:

„Даље ће бити потребно да се до максимума развије покретљивост и маневарска способност јединица — вучних и самоходних. Али покретљивост (подвукао генерал Безансон) се не карактерише само брзином кретања на путу и способношћу кретања по сваком земљишту. Она се заснива на минималном смањењу „мртвог времена маневра“ јединице, тј. на смањењу оног времена које је неопходно за брзо отварање ефикасне ватре — времена потребног за извиђање, извршење топографских радова, поседање положаја, оријентисање оруђа и припрему гађања. А ово се може постићи само ако се наређења издају благовремено, ако се извиђање врши правилно, ако су јединице добро обучене, ако добро функционишу системи обавештавања, командовања и веза и ако је упрошћен поступак око поседања ВП“.

⁷⁾ Ударног, топлотног и радиоактивног.

заштиту средстава везе и точкова на оруђима и возилима (уколико су од гуме). Свака артиљериска јединица, почев са батеријом, треба да располаже обученим људством и потребним средствима и материјалом за деконтаминацију оруђа и инструмената. Тако исто је потребно да јединице располажу и модернијим техничким средствима (алатом и машинама) за израду заклона и осталих радова на утврђивању, који ће се у условима атомског рата изводити у много већем обиму.

Блиска одбрана ватрених положаја артиљерије и досад је претстављала приличан проблем. Међутим, у условима атомског рата, с обзиром на већу растреситост борбених поредака и велике непосредне међупросторе који знатно олакшавају инфилтрацију непријатеља, овај проблем је постао знатно тежи. Некада ће постојати могућност да се артиљериске јединице (које су у близини борбеног поретка пешадиских јединица) укључе у борбени поредак јединица које подржавају. Међутим, пошто у извесним случајевима подржаване јединице могу бити неутралисане атомским дејством, то ће бити потребно да артиљериске јединице (батерије и дивизиони) располажу са довољно сопствених средстава за блиску борбу (аутомати, митраљези, базуке, ручни бацачи, и сл.).

Избор, уређење и поседање ВП

Према досадашњим начелима, за један дивизион или групу обично се израђивао један основни, један привремени и неколико резервних, наредних и лажних ВП. Ова ће се начела, изгледа, моћи применити и у условима атомског рата за артиљерију за непосредну подршку, док ће за артиљерију опште подршке вероватно бити потребна израда већег броја основних (привремених, или узастопних) ВП, под претпоставком да ова артиљерија задржи данашње техничке особине.

Из раније поменутих разлога ватрени положаји ће се начелно морати израђивати у потпуности, са довољним бројем заклона за послугу, при чему ће код оруђа морати да буде само најнужнији део послуге, а остали ће бити у заклонима. Кад год време буде дозвољавало, ВП треба тако израђивати да буде обезбеђено кружно дејство. Пошто ће у условима атомског рата мере тајности и маскирање ВП, а посебно израда лажних ВП у циљу навлачења атомских удара, имати прворазредни значај, то изгледа да садања техничка средства, предвиђена за маскирање артиљерије, неће моћи да задовоље, већ ће се морати предузети посебне мере за њихово даље усавршавање.

Начин поседања ВП који је досад био устаљен и у приличној мери носио шаблонски карактер (јер није било разлога да буде друкчији) неће се моћи примењивати у условима атомског рата. Изгледа да ће се ово питање морати посебно решавати у свакој конкретной ситуацији, при чему треба првенствено да буду задовољени услови од којих зависи благовремена готовост артиљерије. А с обзиром на

раније изнету физиономију атомског рата и потребу предузимања мера противатомске заштите, изгледа да ће се при решавању овог питања наилазити на знатне тешкоће.

Поставља се питање да ли би било целисходније да артиљериске јединице изврше поседање ВП пре него што нападач употреби нуклеарно оружје, или да се поседање врши тек после примене атомских експлозија. У првом случају било би обезбеђено брзо отварање ватре на елементе борбеног поретка нападача, али би артиљерија била превремено изложена дејству нападача. Стога би било целисходно применити овај начин у ситуацијама: када је могућно, са довољно вероватноће, предвидети правац наступања главних непријатељских снага, када време и остале околности омогућују браниоцу да изради солидне заклоне за послугу и оруђа, када постоје повољни услови за маскирање ВП и када је фронт одбране подржаване јединице релативно узан. У осталим случајевима, када ови услови не постоје, целисходније би било да артиљериске јединице изврше поседање ВП тек пошто нападач примени атомске експлозије. У овом другом случају изгледа да би било целисходно да се артиљериске јединице до примене атомских експлозија налазе у очекујућем рејону, у растреситом распореду и добро маскиране, на 3—5 км од ВП предвиђеног за поседање. Одмах после атомске експлозије ове би јединице кренуле и извршиле поседање предвиђених ВП са којих би дејствовале на нападачев борбени поредак. Колико ће бити удаљење очекујућег положаја од ВП предвиђених за дејства зависће од многих фактора, а у првом реду од могућности да се благовремено стигне на ВП и отвори ватра и земљишних услова, тј. налажења погодних места која се могу искористити за очекујуће положаје.

Изгледа да други начин поседања ВП има предности у погледу примене мера противатомске заштите, а први у погледу обезбеђења борбене готовости. Међутим, у неким ће случајевима артиљериске јединице бити сигурније на ватреним него на очекујућим положајима, те се мора изабрати онај начин поседања ВП који најбоље одговара конкретној ситуацији, водећи рачуна како о противатомској заштити тако и о могућности правовременог отварања ватре. Но, не сме се изгубити из вида да, ако се предвиђа поседање ВП после атомских експлозија, онда на ВП морају бити благовремено извршени сви радови и обављене све припреме за тренутно отварање ватре одмах после њиховог поседања, као: топографска организација земљишта, инжињерско уређење ВП, благовремени дотур муниције, извршење коректуре, итд.

С обзиром на то да је код артиљерије за непосредну подршку готовост за отварање ватре од примарног значаја, изгледа да ће она чешће примењивати први начин поседања ВП предузимајући потребне мере противатомске заштите. Међутим, код артиљерије за општу подршку (ДАГ, КАГ, ААГ) с обзиром на велике ширине фронтава и немогућност да се тачно одреде вероватна места нулте тачке нападачевих атомских експлозија, као и потребе за предузимањем опе-

жнијих мера у циљу противатомске заштите, изгледа да би било целисходно да се мањи део ове артиљерије постави на ВП пре него што нападач примени атомске експлозије, а већи део да буде у очекујућим рејонима, спреман за поседање ВП на угроженим правцима.

Досадање разматрање односи се на досад примењивану класичну артиљерију. Међутим, ако би бранилац располагао артиљериским ракетама (земља-земља) и другим сличним средствима велике маневарске способности путања и великог домета, која омогућују њихово дубоко ешелонирање, тада би и артиљерија за општу подршку могла извршити поседање ВП пре атомских експлозија.

Командовање артиљеријом

С обзиром на физиономију одбране у условима атомског рата и досадања разматрања у погледу улоге и рада артиљерије, мишљења смо да би командовање артиљеријом у одбрани у атомском рату требало да се првенствено заснива на следећим начелима: да се у оквиру једне веће јединице обезбеди што боља подршка њених потчињених јединица (начело подељености) и да се омогући лако, брзо, сигурно и гипко командовање артиљеријом (начело еластичности).

Начело сасређености (које омогућује да се обезбеди што боља подршка одређене јединице као целине и употреби што већи део расположиве артиљерије по јединственом плану), које је у условима класичног рата налазило широку примену, изгледа да се овде не би могло прихватити због карактера и начина организације и извођења одбране. Према томе, командовање артиљеријом у одбрани биће најчешће подељено, тј. општевојни командант ће један део артиљерије задржати под својом командом, а други ће придати потчињеним јединицама. Ово наравно, не би искључивало могућност да општевојни командант у извесним моментима боја (у одређено време и на одређеном месту) може сасредити ватру већег дела артиљерије (сопствене и придате), ако је ово благовремено предвиђено и ако су обезбеђене потребне везе.

Потреба гипкости и еластичности у командовању артиљеријом у одбрани у условима атомског рата лепо је илустрована речима једног француског војног писца⁸⁾ који каже „да се сада више не поставља питање да ли централизација или децентрализација, него једно и друго“. Може се слободно рећи да организација артиљерије треба да омогући њено несметано прилагођавање свакој борбеној ситуацији тако да се са једног начина командовања може прећи на други без великих потешкоћа и негативних последица по динамичност дејстава на бојишту. Најзад, командовање артиљеријом мора обезбедити и брзо прикупљање и поновно ангажовање артиљериских јединица, које би биле у већој или мањој мери захваћене атомским експлозијама.

⁸⁾ Генерал француске армије Безансон у предавању марта 1955.

Груписање артиљерије

Груписање артиљерије мора бити и у условима атомског рата у складу са груписањем осталих снага, а у првом реду пешадије. Оно ће се и у овим условима остварити поделом расположиве артиљерије (на део који задржава у руци општевојни командант и део који додељује потчињеним јединицама) и њеним формирањем у *артиљериске групе*. Исто тако сматрамо да ће и у условима атомског рата принцип масовности артиљериске ватре (па, према томе, и обједињавање више артиљериских јединица под једном командом) имати оправдања ако се примени у границама које неће бити кочница динамичности борбе. Према томе, мишљења смо да би груписање артиљерије у одбрани у условима атомског рата требало вршити по следећем:

пуковске артиљериске групе (ПАГ), односно артиљериске групе борбених група, образовали би по потреби команданти пешадијских пукова; односно борбених група, а врло ретко команданти дивизија. Њихова јачина, састав и задаци били би као и досад (непосредна подршка одбране пука, односно борбене групе);

дивизиске артиљериске групе (ДАГ) образовале би команде дивизија са улогама и задацима као и досад. Међутим, с обзиром на повећану дубину одбранбене зоне дивизије, у састав ДАГ-а требало би да уђу оруђа већег калибра и домета него досад (од 15 и више км), а с обзиром на повећану ширину фронта одбране дивизије и задатак ДАГ-а, често ће бити потребно да се ДАГ подели на подгрупе (према броју пукова односно борбених група у првом ешелону дивизије), уколико предвиђена јачина артиљерије у саставу групе то буде дозвољавала;

корпусне (КАГ) и армиске (ААГ) групе образовале би се искључиво од артиљерије и артиљериских ракета (земља-земља). При томе, с обзиром на велике ширине фронтита, ретко би се образовале ААГ. Класична артиљерија не би, по нашем мишљењу, долазила уопште у обзир за образовање ААГ, а ретко би се користила и за образовање КАГ.

Ешелонирање артиљериских група требало би да буде на већој дубини него досад. То се нарочито односи на ДАГ и више групе, уколико буду располагале артиљеријом одговарајућег домета.

Управљање артиљериском ватром

Као што смо већ напоменули, у одбрани ће у условима атомског рата управа ватром претстављати велики проблем, како за артиљерију непосредне тако и за ону опште подршке. Да би се овај проблем могао што боље сагледати, ми ћемо се, поред већ изнетог, укратко осврнути на извесна начела којих би се, по нашем мишљењу, требало придржавати при тражењу решења овог проблема.

Начело изненађења захтева да се управљањем ватре обезбеди изненадно и тачно дејство на циљ. А то се може постићи: благовре-

меном припремом ватре (уз избегавање примене сваког шаблона), погодним начином припреме елемената и извођења коректуре, прикривањем и маскирањем борбеног поретка артиљерије и сличним мерама чије је извођење скопчано са приличним потешкоћама. Ако се има у виду да ће се циљеви у атомском рату брзо појављивати и брзо ишчезавати, да ће припремни период бити врло кратак, а дејства у току напада врло динамична, да ће време за поседање ВП и припрему почетних елемената бити врло кратко, а борбени поредак растурен на већој просторији и, најзад, да ће бранилац морати да рачуна са дејством атомских експлозија по борбеним порецима своје артиљерије, онда ће бити јасно на какве ће све потешкоће наићи управљање ватром артиљерије у овим условима, а посебно остварење начела изненађења. Да би се ово начело ипак остварило потребно је, пре свега, до максимума скратити време за поседање ВП и време за припрему и извршење гађања. Да ли ће се то моћи постићи усавршавањем досадашњих начина и метода рада или ће се морати тражити нова решења, не може се засад дати одређен одговор, али је јасно да успешно решење захтева борбу за време, брзину и тачност. Сем тога, служба извиђања свакако ће се морати појачати, планирање артобезбеђења одбране побољшати, а нарочита пажња ће се посветити подели ватре по циљевима између класичне и атомске артиљерије.

Начело масовности и сасређености захтева остварење масовног дејства на важне циљеве уместо растурања ватре на једновремено извршавање великог броја мање важних задатака. Ово се може најбоље остварити применом атомских експлозија, али се мора имати у виду да је њихова примена засад још прилично ограничена, што је још упочетку наглашено. Међутим, масовно дејство класичне артиљерије у условима атомског рата тешко ће се моћи остварити, пошто ће командовање њом, као што је раније речено, бити нормално подељено, као и зато што је појам масовности и сасређености артиљериске ватре, за класичну артиљерију данашњих балистичких и конструктивних особина, донекле везан за концентрацију артиљериског материјала, а то је опет у супротности са основним захтевом противатомске заштите. Проблем масовности ватре моћи ће се решити једино усклађеним дејством класичне и атомске артиљерије и применом артиљериских ракета земља-земља, односно променом балистичких и конструктивних особина класичне артиљерије.

Начело еластичности у управљању ватром артиљерије, које у условима атомског рата добија нарочити значај, треба да обезбеди брз пренос ватре са једног циља на други, сасређивање ватре више јединица на један циљ или једновремено дејство на већи број циљева. Да би се ово постигло потребно је обезбедити добро организовано осматрање, брзу припрему и извршење гађања, кружно дејство артиљериских оруђа, добро организовану везу, итд., а пре свега добро обучен артиљериски кадар.

Начело правремености, које се огледа у захтеву да се ватра може отворити у моменту кад је то најефикасније, има посебну ва-

жност за атомску артиљерију и артиљериске ракете. Стога, при решавању проблема управљања ватром артиљерије треба загарантовати и његово остварење.

Начело економичности захтева да се артиљериска ватра не растура на извршење задатака другостепене важности или на циљеве који се могу ефикасно тући и другим оружјем, као и да се за извршење појединих задатака одређује само онолики број оруђа и муниције одговарајућих особина колико је потребно да се постигне жељени ефекат. Растресити распоред артиљерије, тешкоће око благовременог откривања циљева, ограничене количине муниције (за класична и још више за атомска оруђа), осетљивост ланаца за дотур муниције од дејства непријатељског нуклеарног оружја и група инфилтрираних у нашу позадину, дејства атомским зрнима само на рентабилне циљеве и друге околности под којима се изводи одбрана у условима атомског рата, повећавају значај овог начела и указују на потешкоће на које ће наићи његова примена при решавању проблема управљања ватром артиљерије.

Као што је већ напоменуто, проблем управљања ватром артиљерије у одбрани у условима атомског рата врло је сложен и због своје важности заслужује посебну и детаљну студију.

Маневар артиљериских јединица

Маневар артиљериских јединица у одбрани, који је и досад наилазио на широку примену, нарочито на широком фронту, добија у условима атомског рата још већи значај. Међутим, због физиономије овог рата његово извођење биће знатно отежано. Мишљења смо да ће општа начела за маневар артиљеријом остати и даље у важности стим што ће се при разматрању овог питања морати узимати у обзир и све мере тактичке противатомске заштите.

*

Разматрања у овом чланку заснована су на гледишту да ће присуство класичне артиљерије у атомском рату бити нужно и корисно и да ће се класична и атомска артиљерија међусобно допуњавати, а у врло малом обиму и замењивати, али да садашње особине класичне артиљерије не одговарају у свему условима дејстава у атомском рату. Ову противречност покушаћемо да разјаснимо само у најкрајим цртама.

Класична артиљерија данашњих техничких особина може наћи одговарајуће место и у условима атомског рата али само са извесним ограничењима, јер би за атомски рат, више него досад, била потребна артиљерија са великим дометом, мале тежине и лако покретљива, великог поља дејства (360°) и јаке ватрене моћи. По свему изгледа да је данашња класична артиљерија у погледу ових особина

достигла свој максимум и да се од њеног даљег развоја може врло мало очекивати, пошто се развијање једне особине може остварити само на рачун друге. Ово нарочито важи за артиљерију за посредну подршку. Међутим, артиљерија непосредне подршке данашњих особина, могла би се употребити и у условима атомског рата ако би побољшала своју тактичку покретљивост (механизовала се као самоходна артиљерија) и остале особине. Засад се још не може рећи да ли би сву ону артиљерију или само један њен део требало заменити вишецевним ракетним бацачима (због недостатака које још имају та оруђа). Али када се отклоне недостаци ових бацача мислимо да би решење требало тражити у пуној замени. Основни недостатак артиљерије опште подршке је мали домет, што се, изгледа, не би могло отклонити без штете по остале особине. Зато би, по нашем мишљењу, било целисходно да се уместо даљег развоја ових оруђа пређе на артиљериске ракете земља-земља. Ово је у неким армијама већ учињено, пошто засад једино ове ракете располажу свим особинама потребним савременој артиљерији опште подршке.